

Dypholma og Sylene

(Kjetil Waagbø)

Foreløpig kan vi iallfall prøve å møte problemene ved samarbeid mellom de nasjonale fjernsynselskapene. Det er det vi gjør med den store naturhistoriske serien «Den levende planeten», som lanseres i NRK, SVT og BBC neste år, nesten tolv timer program skutt av verdens beste filmfotografer over hele kloden, forhåpentlig et godt eksempel på hva natur kan være på skjermen.

Men til slutt og enda en gang: selv om vi der vil få se natur i Antarktis og Kalahariørkenen, selv om vi skal dykke i Nordishavet og vandre i Himalayas høyder, skulle jeg gjerne fått tid til noen opptaksdager på Tarva!

Hva er våren uten fuglesang

Av JON ARNE SÆTER

Finnes det noe vakrere enn å høre småfuglenes energiske og melodiose sang om våren? De optimistiske meisene begynner å synge tidlig på ettervinteren bare sola gløtter såvidt fram. Stæren er en av de første trekkfuglene. Den kommer gjerne i midten av februar eller begynnelsen av mars og tar plass på telefonstrengen og underholder oss med sin variasjonsrike sang. Av de insektetende sangerne er det gransangeren som er her først. Allerede i slutten av april hører vi dens velkjente «tjipp-tjapp» fra varme solhellinger. Så kommer de som perler på ei snor, den ene trekkfuglen etter den andre. I begynnelsen av juni er skogens musikkrepertoar komplett.

Det er stort sett bare om våren og tidlig på sommeren vi kan høre fuglesangen. Dette har sammenheng med den betydning sangen har i forplantningssesongen. Det er sjelden fuglene synger utenfor det territoriet de forsvare i reirtida.

Mange fuglearter har flere sangstrofer med ulik betydning. De kan f.eks. ha en egen sang som brukes når fremmede artsfeller jages vekk fra territoriet. En annen versjon benyttes til daglig for å fortelle at dette er privat eiendom. En tredje sangvariant brukes når innpåsletne rivaler jages ut av territoriet. Og under kurtisen synger fuglen ofte på en helt spesiell måte.

Utenfor hekkesesongen synger fuglene forholdsvis sjelden. Sangen er da på langt nær så vakker og kraftig. Som oftest høres bare en svak kvitring.

Det er stort sett bare hannen som synger. Det er hans oppgave å hevde parets territorium. Hunnen er opptatt med andre sysler i

Kjøttmeisa har flere forskjellige sangstrofer den varierer med om våren.

(Jon Arne Sæther)

hekketida. For de fleste småfuglarters vedkommende er hun bare i stand til å synge en lavmælt, kvittrende sang.

De fleste fugleunger har et eget tiggerop. De skriker etter mat straks foreldrene nærmer seg. Enkelte arter, bl.a. flaggspettungene, tigger høylydt dagen lang. Derfor kan reirplassen høres på lang avstand. Ungene er helt trygge inne i spetthullet, og det er nok grunnen til at de «tør» røpe sitt tilholdssted for kråke og rev.

Under vår- og høsttrekket utstøter mange arter en spesiell trekklyd, gjerne i form av korte, enkeltstående pip. Det er hovedsakelig de natttrekkende artene som har denne vanen. Lydsignalenes funksjon er sannsynligvis å holde flokker samlet. Vadefugl, gress, svaner, troster og mange finkearter er blant de fuglene som har en slik trekklyd.

Ikke alle fugler danner sin sang med strupehodet. Enkeltbekkasinen fremfører sitt velkjente, mekrende fluktpill instrumentalt.

Uten at gråtrostungen hadde et tiggerop, ville den nok ha sultet ihjel. Foreldrene hadde ikke klart å holde styr på alle ungene deres som hopper omkring i skogen.

(Jon Arne Sæther)

Den lille svartmeisa sitter på ei grein like ved fuglekassen. Den synger for å markere sitt territorium overfor andre artsfeller. (Jon Arne Sæther)

Fuglen stuper på skrå gjennom lufta samtidig som fjærene i stjerten og de innerste vingefjærene vibrerer og lager den mekrende lyden. Det er slik enkeltbekkasinen forteller sine artsfeller hvor den har sitt territorium.

I likhet med enkeltbekkasinen har spettene heller ingen «pen sangstemme». Hakkespettenes trommevirvler på tørre stammer og telefonstolper om våren er deres form for lokkesang. Hannen prøver å vekke oppmerksomhet blant ledige hunner som på denne tida streifer omkring på utkikk etter en beiler.

Alle fuglearters rop og skrik ser ut til å være medfødt. Når det gjelder spurvefuglenes melodiose sangstrofer, så ser det også ut til at disse er medfødt for en del arters vedkommende, Eksempel på dette er bl.a. trepiplerke, gjerdesmett og måltrost. Men også disse artene kan lære noe som de beriker sitt sangrepertoar med. Hos enkelte andre spurvearter er det derimot fastslått at ungene lytter på faren og kopierer hans sang i minste datalj. Deres sang er ikke medfødt.

Ny inngangsport til Trollheimen?

Av MARIT REIN

Ingenting er som sommer i fjellet! Gå deg glad i fjellet, er et velkjent slagord som mange har fått erfare. Det er tidligere i TT's årbok vært skrevet og skildret mange lovord og prisninger til Trollheimen. Ja, og har du først vært i Trollheimen en gang, kommer du sikkert tilbake. Man blir glad i fjellheimen - og spesiell god følelse får du når du kjenner terrenget.

Likevel er det vanskelig å bli kjent med hele fjellområdet. Og det er noe av dets sjarm - her er terrenget så vakkert og skiftende, at sjøl om du har vandret her i årevis, dukker det alltid opp noe nytt.

Du finner alt fra ei vassblaut myr til uendelige steinrøyser. Vi har mektige fjell som ruver stolt over alle andre, og som gjør deg hjelpeløs liten blant dem. Vi har mindre fjell med rik vegetasjon.

Til tross for den storslåtte naturen, som iblant ikke er nådig, kan du likevel føle trygghet, Trollheimen vår. Det er beroligende å kunne trave milevis fra stein til stein. Eller rettere sagt fra rødmerke til rødmerke. Man kan slappe av mens man går, nyte turen, kjenne naturen og prise fjellet, og samtidig vite at man kommer trygt fram og tilbake.

Også årets sommerferie skulle foregå til fots med «huset» på ryggen. Reisemålet var sjølsagt. Denne sommeren fikk en forvirret begynnelse. I år startet vi fra Resdalen, og skulle gå markaløypa derfra til Jøldalen. Men, det var lettere sagt enn gjort. Og når vi nå sitter og minner turen og kikker på sommerbildene, husker vi godt hvor vi lette etter rødmerkene akkurat på denne strekninga.

Det er en fin tur fra Resvatnet, der du går ei jevn stigning oppover mot Raufjellstjønna. Etter å ha gått i spennende småskog, ligger